

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ในสังคมปัจจุบันข่าวสารข้อมูลต่างๆ ในโลกสามารถที่จะสื่อถึงกันได้อย่างรวดเร็วทุกประเทศในโลกเสมือนเป็นสังคมเดียวกัน ความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ มีผลกระทบถึงกันอย่างรวดเร็วและทั่วถึง ดังนั้น การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าจะต้องกระทำพร้อมๆ กันทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองและการปกครองการพัฒนาประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นกับปัจจัยหลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งคือปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) โดยเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าก็คือการศึกษา เพราะการศึกษาสามารถพัฒนามนุษย์ให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม เจตคติและวัฒนธรรมในสังคมทุกระดับ โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้และกิจกรรมต่างๆ จากสถานศึกษาที่เป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้กับประเทศชาติ แต่ทรัพยากรบุคคลจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

การบริหารการศึกษาเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาได้แก่ สถานศึกษา หลักสูตร ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ตำราเรียน อาคารสถานที่ รวมทั้งเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผลผลิตคือนักเรียน นักศึกษาที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นการดำเนินการจึงต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้บริหาร การเป็นผู้บริหารหรือผู้นำมิใช่จะเป็นกันได้ง่าย ๆ เนื่องจากผู้ที่จะมีโอกาสได้เป็นผู้บริหารจะต้องมีความพร้อมถึงพร้อมในหลายๆ ด้านเช่น ความรู้ ประสบการณ์ ความชำนาญ ภาวะผู้นำ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ (ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. 2542 : 32) โดยใช้ยุทธวิธีหลายรูปแบบ ประเมินสถานการณ์ตลอดเวลา สื่อสารด้วยความมั่นใจและใช้อำนาจส่วนบุคคลในทางที่ถูกต้องเหมาะสม จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อเป็นที่ยอมรับของบุคลากร ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธามิขวัญกำลังใจที่ดีให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่เกิดบรรยากาศที่ดีใน

การทำงานส่งผลให้การดำเนินงานด้านการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศิลปวัฒนธรรมและเป็นไปตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา ที่ระบุว่าในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทยรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 5) ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีคุณภาพและเป็นผู้นำในการพัฒนา โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ดี สามารถใช้พฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ดี ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับอย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

พฤติกรรมผู้นำมีมากมายหลากหลายรูปแบบ ผู้บริหารจะเลือกใช้พฤติกรรมรูปแบบใดขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของแต่ละบุคคล หากเลือกใช้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาอย่างแน่นอน เนื่องจากพฤติกรรมผู้นำที่แสดงออก มีความหมายต่อการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สถานศึกษาบางแห่งบุคลากรมีความสุขและความพอใจในการทำงาน ทำให้สถานศึกษานั้นประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่บางแห่งนั้นแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เป็นผลมาจากพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารนั่นเอง การบริหารสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ หากผู้บริหารสถานศึกษาใช้พฤติกรรมผู้นำที่เหมาะสม ย่อมกระตุ้นให้บุคลากรเกิดศรัทธา เชื่อมั่น และทุ่มเทการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ทำให้คุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพได้อย่างแน่นอน วันชัย แก้วต่างสิน (2546 : 134) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนตามความต้องการของครู กลุ่มโรงเรียนกมลเพชรละคร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองไผ่ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่าพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนตามความต้องการของครูส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากทั้งมิติมุ่งงานและมิติมุ่งสัมพันธ์แต่ความต้องการในมิติมุ่งสัมพันธ์สูงกว่าเล็กน้อย พฤติกรรมผู้นำในมิติมุ่งงาน ระดับมากที่สุด ได้แก่แนวคิดใหม่ๆ มาใช้กับครูเพื่อพัฒนางานให้ดีขึ้น พยายามมาให้ครูปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถและบริหาร โดยวางแผนอย่างมีระเบียบ ตามลำดับ ระดับมากได้แก่ หมั่นตรวจดูแลให้ครูทำงานประสานกัน กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และความสำคัญแก่งานวิจัยและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

ตามลำดับ ระดับกลาง ได้แก่ คำนิยามที่บกพร่อง และสั่งการในลักษณะที่เฉียบขาดตามลำดับ พฤติกรรมผู้นำในมิติมุ่งสัมพันธ์ ระดับมากที่สุด ได้แก่ กระทำสิ่งที่ทำให้ครูมีความยินดีที่ได้เป็นสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียน ชอบทำงานร่วมกับครูและการประชุมพบปะสังสรรค์กับครูอย่างสม่ำเสมอ และยอมรับในความรู้ความสามารถของครู ตามลำดับ ระดับมากที่สุด ได้แก่ ให้ความช่วยเหลือแก่ครูเป็นการส่วนตัวเสมอ เป็นคนเปิดเผยและเข้าใจง่ายและนำข้อเสนอแนะของครูมาพิจารณาในการบริหารงานตามลำดับ

อย่างไรก็ตามข้าราชการครูนั้นย่อมต้องมีความคาดหวังต่อพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ในการแสดงพฤติกรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ย่อมต้องมีผลกระทบต่อปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครู ซึ่งข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ ตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ย่อมต้องมีความคาดหวังที่จะให้ผู้บริหารสถานศึกษาของแต่ละสถานศึกษานั้น แสดงพฤติกรรมในการบริหารสถานศึกษาอย่างไร จึงจะมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความสำเร็จของสถานศึกษา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมผู้นำในการบริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูกลุ่ม โรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีความเหมาะสม และสามารถบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้นำในการบริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมผู้นำในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. เป็นข้อมูลในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้บริหาร และเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาสรรหา คัดเลือก บรรจุแต่งตั้งผู้บริหารสถานศึกษาให้เหมาะสม
2. เป็นข้อมูลรายงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำไปใช้ เป็นแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของงานวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้สำหรับวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครู กลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 30 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

พฤติกรรมผู้นำในการบริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู กลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกพฤติกรรมผู้นำตามแนวคิดของยูกิ (Yuki) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือพฤติกรรมเน้นงาน พฤติกรรมเน้นความสัมพันธ์ พฤติกรรมเน้นการเปลี่ยนแปลง
3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่สำหรับการวิจัยครั้งนี้คือสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ได้แก่ โรงเรียนบ้านกันตรวดห้วย โรงเรียนบ้านหนองผือ โรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ห้วยจันทน์
4. ขอบเขตระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย คือ ระหว่างเดือน พฤศจิกายน – มีนาคม 2553

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ พฤติกรรมผู้นำในการบริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งจำแนกพฤติกรรมผู้นำออกเป็น 3 ลักษณะ คือ พฤติกรรมเน้นงาน พฤติกรรมเน้นความสัมพันธ์ พฤติกรรมเน้นการเปลี่ยนแปลง

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง ความสามารถและอิทธิพลต่อการกระทำ ความเชื่อ และความรู้สึกรู้สึกของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีต่อข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา ที่ทำให้เกิดความเคารพ ความมั่นใจ จงรักภักดีและในให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน

พฤติกรรมผู้นำในการบริหารสถานศึกษา หมายถึงการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการสนับสนุนให้ข้าราชการครูในสถานศึกษาได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพอันได้แก่พฤติกรรมเน้นงาน พฤติกรรมเน้นความสัมพันธ์ พฤติกรรมเน้นการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมเน้นงาน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจะเน้นความชัดเจนในบทบาทการวางแผนและการจัดการ และการกำกับติดตามการดำเนินงานในองค์กร เน้นที่ความสำคัญและความสำเร็จของงาน ผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้บุคลากรและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพ การยึดมั่นในการรักษาความเที่ยงตรงและมั่นคงในกระบวนการทำงานและการปรับปรุงให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมเน้นความสัมพันธ์ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจะให้การช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนา การรับรู้ การให้คำปรึกษา และการบริหารความขัดแย้ง จะเน้นการปรับปรุงความสัมพันธ์และการช่วยเหลือบุคคล เพื่อเพิ่มความร่วมมือ และการทำงานเป็นหมู่คณะและการสร้างข้อผูกมัดกับองค์กร

พฤติกรรมเน้นความสัมพันธ์ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจะให้การช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนา การรับรู้ การให้คำปรึกษา และการบริหารความขัดแย้ง จะเน้นปรับปรุงความสัมพันธ์และการช่วยเหลือบุคคล เพื่อเพิ่มความร่วมมือ และการทำงานเป็นหมู่คณะและ การสร้างข้อผูกมัดกับองค์กร

พฤติกรรมเน้นการเปลี่ยนแปลง หมายถึงผู้บริหารสถานศึกษาจะให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และตีความเหตุการณ์ภายนอกที่เกิดขึ้น การทำวิสัยทัศน์ให้เป็นที่น่าสนใจ การนำเสนอโครงการใหม่ ๆ การผลักดันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การร่วมมือในการให้การสนับสนุนและดำเนินการในการเปลี่ยนแปลงในองค์การ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะเกี่ยวข้องกับ การปรับตัว เพื่อการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การดำเนินการเปลี่ยนแปลงเป็น เป้าหมายหลัก

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบุณฑล จังหวัดศรีสะเกษ

ข้าราชการครู หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติการสอนประจำอยู่ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบุณฑล จังหวัดศรีสะเกษ

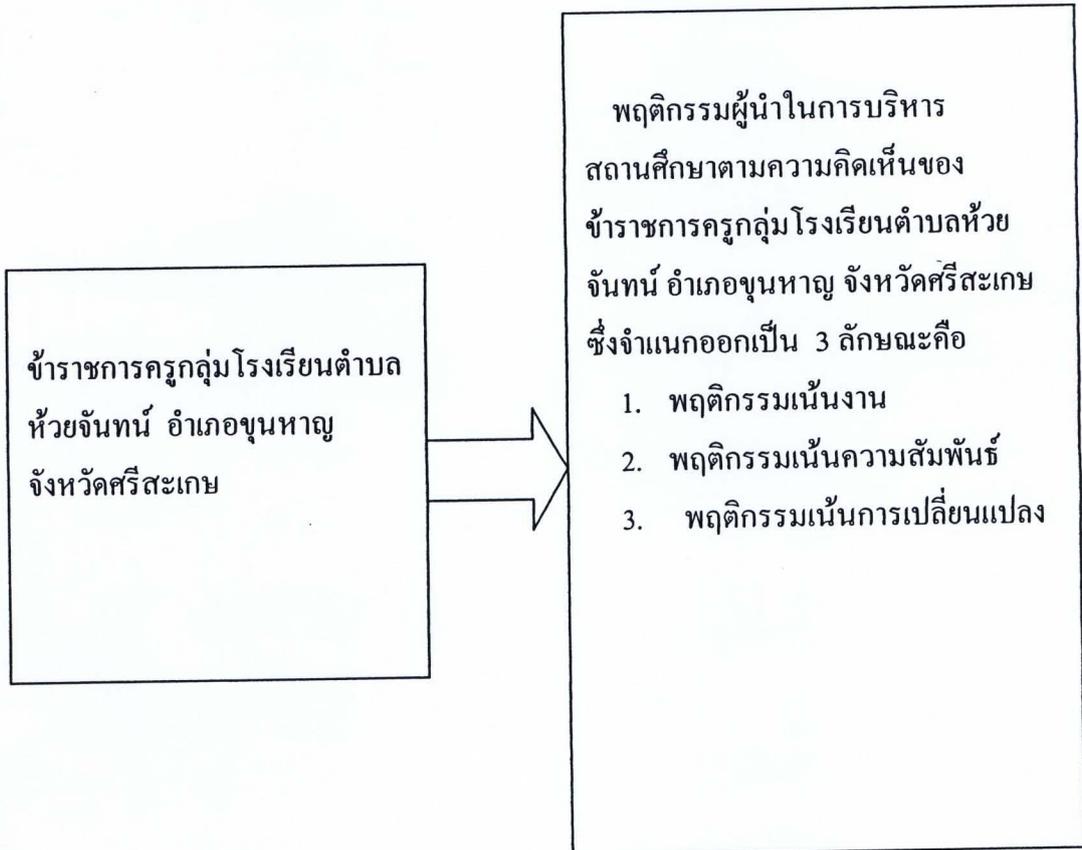
กลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบุณฑล จังหวัดศรีสะเกษ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาชั้นพื้นฐานในเขตตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบุณฑล จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ โรงเรียนบ้านกันตรวงห้วย โรงเรียนบ้านหนองผือ และโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ห้วยจันทร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมผู้นำในการบริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู กลุ่มโรงเรียนตำบลห้วยจันทร์ อำเภอบุณฑล จังหวัดศรีสะเกษ โดยยึดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ที่กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป แนวคิดพฤติกรรมผู้นำของยูคัล (Yukl.1991 : 36, อ้างถึงใน สุรพล พุฒคำ. 2546 : 15) ซึ่งได้จำแนกพฤติกรรมผู้นำออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ พฤติกรรมเน้นงาน พฤติกรรมเน้นความสัมพันธ์ พฤติกรรมเน้นการเปลี่ยนแปลง

ผู้ให้ข้อมูล

ตัวแปรที่ศึกษา

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย